Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Johannes Ewalds samlede skrifter

Citation: Ewald, Johannes: ”Johannes Ewalds samlede skrifter”, i Ewald, Johannes: *Johannes Ewalds samlede skrifter*, udg. af Erik M. Christensen , Gyldendal, (1969), s. 1. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewal09tom-root/facsimile.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Johannes Ewalds samlede skrifter

JOHANNES EWALDS SAMLEDE SKRIFTER

EFTER TRYK OG HAANDSKRIFTER

1914–24

TILLÆG 1969

UDGIVET AF

ERIK M. CHRISTENSEN

FORORD

Nærværende tillæg indeholder de tekster som er kommet for dagens lys efter at udgaven af Johannes Ewalds Samlede Skrifter var afsluttet i 1924. Tillægget er udarbejdet efter retningslinjerne angivet i forord bd. V og i bd. VI, p. 395–96.

INDHOLD AF TILLÆG 1969

Rimbrev til L. Bensen (IV 386–389, VI 323–324 og 509) . 4
Udkast til fortale til Rolf Krøge (V 240–241, VI 523). . . 6
Til kammerherreinde Henriette v. d. Maase. II.
»Der Winter [. . .] Frühling [. . .] Sommer [. . .] Herbste. . 8
Varianter. 10

RIMBREV TIL L. BENSEN

Høystærede Herre! — 1r

Udvalgteste Ven! —

Patron!

og Moecen!

og Apoll! 5

og Monfrere!

Og hvad du vil være! —

Forund dine troe Domestiquer den Ære,
Med holdende Hoved, og zittrende Pen,
Deels liggende, deels paa en Stoel at frembære 10
Vor Sjæls Pretioser! — En vigtig Affaire —
Hans ender og Peder begynder igien —
En vigtig Affaire forrycker og trycker
Vort Hierte og sprænger det næsten i Stycker,
Det hvmer af Tanker og brister af Riim, 15
O hielp os Gudinde som styrker og smycker
Den strandende Paars og den synkende Cliim!
Tæt Tankernes Skib med en digterisk Liim!
Dog skal det da synke — vel! — Muse besvim! — —
Haha! – Min Collegas Gudinde fik Nykker! — 20
Og min, som man veed, gik alt længe paa Krykker —
Og det, som jeg her maae bekjende med Skamme;
Den stakkels Madamme
Er læk, og brøstfældig, forfalden og svag,
Hvorhelst man beseer hende, for eller bag; 25
Da nemlig, og saasom, Vi tvende bekjende,
At Frændskab, Bekjendskab, og Venskab i Dag,
Da atter et Aar af dit Liv gaaer til Ende; ‖ 1v

Har optændt en Ild af det varmeste Slag —
En Flamme, hvoraf vi bestandig vil brænde —
En Lyst-Ild i Brystet, og Glædes-Raquetter,
Hvis evige Hale først Døden udsletter;
Saa er det vor Sag,
I dette Poëm, af den nyeste Smag,
At — *hidt nu med Pennen — at viise den Iver*
Som varmer, opliver og river og driver
Vort Hierte magnetisk til alt det som giver
Dit Hierte Behag. —
Vi ville tillige — ieg Peder som skriver
Og Hans i sin Seng hvor han ventelig bliver —
Vi ville udbrede din Ære og trække
Din Roes og dit Minde — — saa langt det kan strække;
At Store og Ringe og Viise og Giække
Maa skryde og nyne og sladdre og kiække,
Saa Jorden maae sprække,
Om dine Bedrifter, Du Helt af vor Digt; — —
Saa ville vi og iagttage vor Pligt
Og som det sig giæve Poeter mon sømme
Vor Skyldigheds Randsler til Bunden udtømme
Og ynske — Lad mig! — Jeg er øvet i sligt —
Som springende Lax i forsølvede Strømme,
Saa gid du i Glæde maae pjaske og svømme! —
Minerva kapsuun dig med Viisdommens Tømme
Mercur skal befrie dig fra sclaviske Drømme! —
Vær stoer hos Apollo — Vær skaanet af Mars! —
Vær elsket af Guderne himmelske Lars! — —
Calliope selv skal besætte din Hylde! —
Din Pung og din Skuffe skal Plutus forgylde! —
Dit Begger skal Bacchus bekrandse og fylde! –
Og Sødhed i Hiertet skal Gratier tylde! – – –
Og Venus skal skjænke en blomstrende Pige,
En sortøyed Doris —, — *Ey blaae vil han sige!* —
Bort med hans Brunetter! — min kiære Monfrere
Jeg veed dog at blaae skulle Øynene være!
Ney mørke! — *Ney lyse!* — Ney sorte! — *Ney blaae!* — —
Lad dem alle da staae! —
Et mørkt — *og et lyst* — og et sort — *og et blaae* —

6

Saa fik vi med Æren en Ende derpaa. — — ||

Gud give dig hastig et Brød til dit Suul! —
Det ynske *vi*

troe *Domes*tiquer *og Venner*
Din Spendrup — din Ewald — *din Fetter* og Tjener

Paa Stoelen — I Sengen. Den nittende Jul:

Og som vi kan skrive foruden at lyve
Sytten *Hundrede* to *og Halvfjerdes*indstyve
Jo*Pe*hander*nes Spen*E*drup*wald. –

UDKAST TIL FORTALE TIL ROLF KRAGE

Da jeg lader min *Rolf Krage* aftrykke i denne Samling, uden betydelig Forandring, saaledes som den første Gang slap mig ud af Hænderne; uagtet alt, hvad der er sagt og skrevet, eftersagt og efterskrevet, med og uden Indsigt og Overlæg, af Venner og af Fiender, imod dette lidet Stykke – saa skylder jeg mine Læsere, mine Dommere og mig selv en Art af Regnskab, hvorfor jeg ikke har viist mig lærvilligere i dette Tilfælde; at jeg nemlig, saavidt som muligt, maae giøre mig umistænkt for en vis Egensind, der altid er ligesaa daarlig og skadelig for en Skribent, som uhøflig imod dem, han skriver for. Naar jeg siger, at jeg selv ynder Stykket, saaledes som det er nu, ligesaa høit som noget af dem, jeg agter for mine bedste, om ikke høiere; saa siger jeg en nøiagtig Sandhed, og en, som vil frikiende mig for det Ondartigste i Autoregensind, men en som jeg dog ikke er overmodig nok til at ville berolige mig selv og andre med, da det Spørgsmaal altid bliver tilovers, hvorfor jeg, trods alle anførte Grunde, er saa uenig i min Smag med Mængden af mine Læsere. En vittig Recensent, hvoruf vi just har større Forraad, end af de billige, vilde maaskee paa mine Vegne besvare dette *Hvorfor*, ved at sammenligne mig med de Forældre,

der elske deres krøblingagtige, ilde opdragne og uheldige Børn høiest, bevægede dertil just ved disses Uheld. Og noget sandt, forstaaer sig, var i denne Sammenligning, thi min *Rolf* har virkelig ingen Lykke giort, hverken hos Kiøbenhavns eller hos Berlins Kunstdommere, eller hos vort Theater, eller hos det, vi kalde vort Publikum, eller hos Boghandlere. Men jeg vil dog helst besvare mit *Hvorfor* selv: og dette kan best skee, ved, efter min Maade, oprigtig at fortelle Stykkets Historie.

Jeg var nylig kommen over Wielands Oversættelse af Shakespear: jeg havde seet nogle Glimt af den store Celtiske Barde, endskiønt ligeledes kun i en prosaisk Oversættelse: jeg havde været standhaftig nok, til at læse min Messiade tredie eller fierde Gang, og jeg begyndte at finde mit Digtermod belønnet med visse smeltende ubeskrivelige Taarer, som forraadte de sig for min Siel udviklende, de snart, de næsten følte Skiønheder: ligesom den, der en klar Middag kom pludselig ind fra Torvet i en Rubens eller i en Hogarths Kabinet, i Begyndelsen vilde finde Alting halv mørkt, og neppe opdage de fortryllende Skiønheder, som siden, naar hans Øine kunde modtage dem, dog ufeilbarlig, Tid efter anden vilde udvikle sig for ham. Den umiddelbare Følge heraf var, at min Smag, mig ubevidst hvorledes, blev vant, blev trængende til stærkere Føde, end den hidindtil havde ladet sig nøie med. Min Digterflamme, om det kan være mig tilladt at udtrykke mig saaledes, greb videre omkring sig, og umættet ved blott
1v Ord, vilde den have fleer Begreb, fleer || Ting at nære sig med, den gled bort, aad de skiønneste Sententser, de vittigste Modsætninger, og de meest velklingende Ordspil, den higede graadig efter enhver af Naturens sande Rigdomme; og den trængde sig selv unøisom igiennem Virkelighedernes umaalte Rige ind i Mulighedernes, den dannede sig selv Materie at brænde, at stige, at nærme sig til Skaberen ved. Man begriber heraf, at jeg tabde en Deel af min Franskhed. Det forstaaer sig, at jeg endnu elskte, endnu høit agtede min første Lærer P. Corneille, ligesom jeg, i Hensigt til en Deel af mine egne da fuldførte Arbeider, var, og altid vil blive meget fornøiet med mig selv; men sandt at sige, beundrede jeg ingen af os meer. Jeg fandt det nødvendigt, endnu engang at tage fat paa min Adam og Eva, som jeg den Tid allerede meer end een Gang

havde været fornøiet og igien misfornøiet med, og jeg berigede den med en stor Deel Billeder, som jeg enten laante af mine nye Mønstere, eller selv sammensatte; uden derfor endnu at have Hierte nok, til at udslette des lieux communs, den Metaphysik, de Antitheser, og de øvrige, jeg veed ikke selv, hvad for deklamatoriske Prydelser, som jeg eengang havde anbragt deri, og som jeg dog langt fra ikke fandt nær saa skiønne, som jeg tilforn havde fundet dem.

TIL KAMMERHERREINDE HENRIETTE V. D. MAASE (II)

Der Winter

Schön, von ernster Majestet,
Freündlich weisse Henriette
Einfach gross und glänzend rein,
Soll dein spæter Winter seyn –
Wie mein Schnee, der Fluren Segen,
Lächelnd schau dem Tag' entgegen,
Da in Frühlings Glantz gehüllet,
Zephyr dich mit Freüden füllet,
Wenn er dein Gewand verweht.

Der Frühling

Mir gehört dein gantzes Jahr,
Milde sanfte Henriette –
Ewig blühe Lentzens Lust
Unbestürmt in deiner Brust
Wie Christal in Blumen Wiesen,
Soll dir jeder Tag verfliesen
Lächelnd wie mein schönster Morgen,
Heiter unbewölckt von Sorgen,
Wie der Tag, der dich gebahr –

Der Sommer

Wer von dir den Glantz nur sucht,
  Segens reiche Henriette,
Findet ihre schöne Spur
Auf der leichtbeblümten Flur
Doch dem Weisen, der im Kühlen
Deine Freüde gantz will fühlen
Dem kan ich nur ich sie zeigen
Reif, an tausend goldnen Zweigen,
Wie der Tugend süsse Frucht.

Der Herbst

Auch ein Segen, solst du seyn,
  Ernstlich gute Henriette
Wenn der frohe Sommer weicht
Und mein Schatten dich erreicht
Trag alsdann in vollen Ähren
Früchte die erfreuend nähren,
Und gesättigt soll der Schnitter,
Trotz dem tobenden Gewitter
Deiner Tugend Hymnen weyhn

Alle

Segnend huldigt dir das Jahr,
  Edle grosse Henriette
Wechselnd blühe jede Lust
Ungestört in deiner Brust
Jede deiner Stunden fliesse
Wie ein Bach im Paradiese
Lächelnd wie der Unschuld Morgen
Heiter, unbewölckt von Sorgen,
Wie der Tag, der dich gebahr

VARIANTER TIL OVENSTÅENDE TRE TEKSTER

RIMBREV TIL L. BENSEN

TEKSTGRUNDLAG: Originalmanuskriptet, i Bakkehusets forvaring, tilhører Frederiksberg kommunes biblioteker. Ewalds hånd gengives i dette tryk med ordinær, Spendrups (iøvrigt ukendte) med kursiv skrift. I ms. er de let kendelige fra hinanden, dels på grund af skriftkarakteren, dels fordi Ewalds pen er bredere, Spendrups smallere.

VARIANTER o: Tekstens afvigelser fra tekstgrundlaget: 73 arket har været foldet langs denne linje, perforering gør de her kursiverede bogstaver og tegn delvis ulæselige: I Sengen. Den nittende *Jul:*

MANUSKRIPTBESKRIVELSE: INDHOLD: gengivet ovenfor. FORM: et løst folioark; fol. 2 beskadiget i højre side (ved åbning af seglet) og perforeret langs en foldelinje, jvf. ovenfor bemærkning til linje 73. STØRRELSE: 22,1 × 33,7. PAPIR: gulnet, oprindelig hvidligt; vandmærke: våbenskjold omgivet af bladornament, øverst et træ, i skjoldet en bikube (vandmærket er nært beslægtet med nr. 171, p. 213 i H. Voorn, De papiermolens in de provincie Noord-Holland, De geschiedenis der Nederlandse papierindustrie I, Haarlem, 1960) + J. Honig | & | Zoonen. *SKRIFT: Gotisk, Ewalds hånd og fremmed. VARIA: 2v i arkets længderetning* A Monsieur | Monsieur L: Bensen | à | son Logis *Omkring* à *på hovedet, penneprøver med fremmed hånd, otte gange ordet* den *desuden* Gode *og* eeneste *og* a *Under adressen rødt laksegl, knap en fjerdedel, d.v.s. seglets nederste venstre del, mangler, seglet har spejlmonogram bestående af bogstaverne* K v A L *(rækkefølgen kan ikke afgøres), øverst en krans, nederst to krydslagte palmegrene.*

BIBLIOGRAFISKE OPLYSNINGER: Teksten er tidligere udgivet (med kommentar) af Erik M. Christensen i Danske Studier, København, 1966. En kopi skrevet med fremmed hånd ligger til grund for den afvigende gengivelse IV 386–389, jvf. VI 323–324 og 509.

UDKAST TIL FORTALE TIL ROLF KRAGE

TEKSTGRUNDLAG: Ny kgl. Saml. 1454 fol., nr. I. 5. 4.

VARIANTER: Tekstens afvigelser fra tekstgrundlaget og angivelse af autors rettelser foretaget heri: [1] i] *he.* d *ov.* uden] *he.* min *[?] ov.* [3] skrevet,] *he.* og *ov.* [5] Fiender,] *he.* Lærde og Læge, Kiendere og Elskere baade *[?]* Elskere med og uden Smag, paa dansk og paa tydsk *ov. Mellem* Fiender, *og* Lærde *tilf.* af *ov.* [8] umistænkt] *rett. fra* mistænkt er] *rett. fra* hat ligesaa] *he.* skadelig *ov.* [9] daarlig] *rett. fra* daarlige skadelig] *rett. fra* skadelige [13] vil] *he.* fritage mig *ov.* [21] krøblingagtige,] *he.* ildeop *ov.* [24] virkelig] *he.* været uheldig *ov.* [33] Messiade] *he.* nok *[?] ov.* [34] mit] *rett. fra* min uheskrivelige] *stavelsen* be *tilf.* [35] sig] *tilf.* for] *he.* mig *ov.* [40] modtage] *rett. fra* taale det dog] *he.* af T *[?] ov.* [46] have] *he.* flere *ov.* fleer] *tilf.* Begreb,] *he.* flere *ov.* fleer] *tilf.* [54] jeg] *he.* elskede *ov.* Lærer] *he.* Pierre *ov.* [55] til] *he.* min Adam og Eva *ov.* en Deel [...] Arbeider,] *tilf. påtværs i venstre margin* [57] ingen] *tilf.* [62] derfor] *he.* at *ov.* [63] communs,] *he.* de metaphysiske *ov.* [67] fundet] *he.* dem *ov.*

MANUSKRIPTBESKRIVELSE: INDHOLD: gengivet ovenfor. FORM: et løst folioblad. STØRRELSE: 20,5 × 32. PAPIR: gulnet, svagt blågrå; vandmærke: PRO PATRIA | β_3, *men løven ukronet, palisaden lukket med to vandrette bjælker, intet navn under palisaden. SKRIFT: gotisk, fremmed hånd. VARIA: recto, øverst, midt for: blækkryds med skrifthældning, bestående af to sæt parallelle streger (angiver nyt afsnit?); verso nederste halvdel blank.*

BIBLIOGRAFISKE OPLYSNINGER: Teksten er tidligere udgivet (med kommentar) af Alf Henriques i Danske Studier, København, 1938. Et tryk fra 1828 (K. L. Rahbeks læsning) ligger til grund for den afvigende gengivelse V 240–241, jvf. VI 523.

12

TIL KAMMERHERREINDE HENRIETTE V. D. MAASE (II)

TEKSTGRUNDLAG: Originalmanuskriptet, i Bakkehusets forvaring, tilhører Frederiksberg kommunes biblioteker. Teksten er gengivet under hensyn til digterens sidste redaktion, også hvor overstregning af tidligere varianter ikke har fundet sted. Dog er senere, meningsforstyrrende varianter ikke foretrukket for tidligere, der passer bedre i kontekst og ikke er overstreget.

VARIANTER o: Tekstens afvigelser fra tekstgrundlaget og angivelse af Ewalds rettelser foretaget heri: [1] Der Winter] *understreget, ligeledes 11, 21, 31 og 41* [3] Freündlich weisse] *tilf. over opr.* Wie mein Schnee o] Schnee *ov. Indryk tydeligt markeret for andet vers i strofeme 2, 3 og 5; gennemført af udg.* [7] schau] *tilf. over opr.* sieh [11] Frühling] Frühling. [13] sanfte] Sanfte [17] verfliesen] *om Ewalds skiftende brug af s og β se VI 238 note 6)og VI 302* [23] reiche] *rett. fra* volle [24] *I højre margin indsat verspar som alternativ til linje 24–25; fragment af bladet mangler med sidste ord af første vers* Dem entdecken Hayn un[d Flur *(?)*] Eifernd ihre schöne Spur [25] Auf der] *he.* Floræ *ov.* [26] Weisen] *tilf. over opr.* Schäfer [28] nur ich] *he.* nur ich *Ud for linjerne 28–30 i venstre margin følgende varianter, alle overstreget* Ich nur trug | Und | an | tausend | deiner | Zweigen – [29] Reif, an} *he.* dem *alle tre ord rett. fra* Und an *rett. til* Reif an *ov. Efter* dem] nur reift *ov. Efter* reift] an [30] Wie der] *rett. fra* Deiner [33] Ernstlich] *sidste stavelse over opr.* Ernsthaft [45] Ungestört] *tilf. i margin t. v.* Nie [50] gebahr] *bogstaverne* ba *delvis slettet ved beskadigelse af papiret.*

MANUSKRIPTBESKRIVELSE: INDHOLD: gengivet ovenfor. FORM: ét løst folioblad, upagineret. I recto-sidens højre kant spor af arkets afrevne, modstående blad; omkring midten mangler en lille sektor (ca. 1,5×1), jvf. ovenfor bemærkning til linje 24; største bredde af bevarede fragment af modstående blad 1,8. STØRRELSE: 20,3×32,5. PAPIR: gulnet, oprindelig hvidligt; vandmærke (som Ny kgl. Saml. 489 e fol., nr. XVI d) kronet IB *i cirkelrundt felt over to krydslagte grene. SKRIFT: gotisk, Ewalds hånd. VARIA: på verso-siden under midten (på hovedet) i venstre side med Ewalds hånd* Til

BIBLIOGRAFISKE OPLYSNINGER: Teksten er tidligere udgivet (med kommentarer) af Erik M. Christensen i Danske Studier, København, 1966.